

An aerial photograph of a city and industrial area at sunset. The sky is a mix of blue and orange. In the foreground, there are green fields and a river. In the middle ground, there is a large industrial complex with several large buildings and a wind turbine. In the background, a city is visible with many houses and buildings.

Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

2024-2027

Voortgangsrappportage 2026

Provincie Noord-Brabant

1 Inleiding

1.1 Introductie

Het programma Aanpak Stikstof heeft de inhoudelijke opdracht om de emissie en depositie van stikstof omlaag te brengen, waarmee het programma bijdraagt aan natuurherstel en daarmee aan het verbeteren van de omgevingskwaliteit. Door het voldoende verminderen van stikstofdepositie is stikstof ook niet langer een beperkende factor voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen in Brabant.

Deze opdracht is uitgewerkt in de uitvoeringsagenda Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS 2.0). Deze is op basis van het bestuursakkoord 'Samen maken we Brabant' uitgewerkt en eind 2024 vastgesteld. De nadruk van de BOS 2.0 ligt op het terugdringen van de stikstofuitstoot waar de provincie zelf invloed op heeft. De inspanningen van het Rijk spelen een grote rol bij de realisatie van het doel. Het verminderen van de stikstofuitstoot betekent het vinden van een gezonde balans tussen natuur, economie en maatschappij. De aanpak richt zich op concrete maatregelen binnen de sectoren landbouw, industrie en mobiliteit om zo ruimte te creëren voor toekomstige ontwikkelingen in de provincie.

1.2 Kernboodschap

Sinds eind 2025 zijn er binnen het stikstofdossier flink wat ontwikkelingen geweest. Zo is er de bijgestelde aanpak voor vermindering ammoniakemissie veehouderijen. De beoogde stikstofreductie draagt bij aan het doel om Brabant open te houden voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen. Dankzij onze samenwerking met Vlaanderen hebben we beter inzicht in de verwachte daling van achtergrond depositie vanuit Vlaanderen op Brabantse Natura 2000-gebieden. Onze eigen maatregelen zijn in uitvoering of worden nog verder onderzocht. Verder selecteren en prioriteren we nieuwe mogelijke aanvullende maatregelen. Ook is er in juni '26 een kabinetsbrief gepubliceerd met de kabinetsplannen voor landbouw, natuur en stikstof. Hiermee zet het kabinet een belangrijke stap richting natuurherstel en het weer mogelijk maken van vergunningverlening.

1.3 Leeswijzer

In het volgende hoofdstuk schetsen we de belangrijkste ontwikkelingen in de voortgang van de uitvoering van de BOS 2.0. Daarbij brengen we ook de impact van deze ontwikkelingen in beeld op de uitvoeringsagenda en geven concreet aan waar (mogelijk) bijstelling nodig is. Hierin volgen we de volgende structuur: Landelijke ontwikkelingen, ontwikkelingen met directe impact op de BOS2.0, overige ontwikkelingen zonder directe impact op de BOS2.0. In hoofdstuk drie geven we het financieel overzicht weer. Waar nodig omvat dat ook financiële voorstellen voor in Burap II. Tot slot vatten we in hoofdstuk vier samen welke aanpassingen we voorstellen voor 2027. Hiermee ontstaat een concreet en transparant overzicht in wat op welke wijze gewijzigd wordt.

2 Ontwikkelingen met impact op de uitvoering

2.1 Landelijke ontwikkeling | Kamerbrief 26 juni '26

Het Kabinet heeft met de Kamerbrief van 26 juni jl. een stap gezet om Nederland 'van het slot' te krijgen. GS heeft geconcludeerd dat de Kamerbrief aansluit bij de lijn die Brabant al langer inzet, en dat het ingezette Brabantse beleid voortgezet moet worden om de doelen te kunnen realiseren. De diverse elementen van de Kamerbrief zullen in de komende tijd uitgewerkt moeten worden. De verwachting is dat vanaf het najaar van '26 de eerste besluiten worden voorbereid en vanaf '27 in werking zullen gaan treden. De provincie is in nauw gesprek met het Rijk over de uitwerking.

In Brabant gaan we ondertussen voortvarend verder met de stappen die we eerder al hebben ingezet om Brabant zo snel mogelijk open te krijgen. Dat doen we onder meer in de Aanpak Landelijk Gebied. Rond de twaalf meest stikstofgevoelige Natura2000-gebieden werken we met een gebiedsgerichte aanpak (GGA's) om de natuur in goede staat te krijgen. De Rijksaanpak zoals beschreven in de Kamerbrief sluit aan op deze gebiedsgerichte aanpak. We zullen daarom in de komende tijd een vervolg voor de Aanpak Landelijk Gebied organiseren, waarmee we de gebiedsgerichte aanpak van de Kamerbrief voortvarend tot uitvoering kunnen brengen.

Impact op de uitvoeringsagenda

In de Kamerbrief wordt o.a. besluitvorming voorzien over een generiek en een gebiedsgerichte (zonering) spoor t.a.v. stikstofreductie. Beide sporen vragen nog uitwerking en afstemmen met de provincies. Afhankelijk van besluitvorming en planning zal de Rijksaanpak ertoe kunnen leiden dat de uitvoeringsagenda op onderdelen aangepast moet worden.

2.2 Landelijk ontwikkeling | Brainport open

In het Coalitieakkoord heeft het Rijk aangegeven middelen vrij te maken voor stikstofreductie in de Brainportregio om vergunningverlening mogelijk te maken. Rijk, regio en provincie bespraken op 27 mei de aanpak. Partijen spraken af hun krachten te bundelen en voorstellen voor stikstofreductie en natuurherstel uit te werken in een Uitvoeringsprogramma met ruimte voor gebiedsgericht maatwerk. Het Rijk spant zich in om een start/impulsbudget beschikbaar te maken van 125 miljoen voor 2027-2028. Partijen spraken af voor 1 januari 2027 een volgend bestuurlijk overleg te voeren gericht op afspraken voor de langere termijn.

Impact op de uitvoeringsagenda

Brainport open wordt als project opgenomen in de uitvoeringsagenda. Daarna wordt er een doorlopende bijstelling verwacht.

2.3 Landelijk ontwikkeling | Tussendoelen t.a.v. AERIUS monitor 2025

Wij informeren u over de jaarlijkse update van de stikstofcijfers. Eind 2025 informeerden wij u via een Statenmededeling over de jaarlijkse update van de stikstofcijfers afkomstig uit de landelijke monitoring door

het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) in samenwerking met het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), en bureau Emissieregistratie.

Dit najaar volgt opnieuw een actualisatie van de cijfers. Hiermee hebben de Staten een actueel beeld van de stikstofemissie in Noord-Brabant en de stikstofdeposities op de Natura 2000-gebieden in onze provincie. Bij deze cijfers kan geen onderscheid gemaakt worden tussen de oorzaak van veranderingen in emissies (toe- of afname). Dit is namelijk altijd een combinatie van provinciale en landelijke maatregelen en autonome ontwikkelingen. Per maatregel is wel een inschatting gemaakt van de potentiële reductie tot 2030.

Impact op de uitvoeringsagenda

Bij de meest recente update van AERIUS is gebleken dat de relevantie van tussendoelen zoals opgenomen in de BOS2.0 beperkt is. De tussendoelen worden daarom geëvalueerd om te bepalen hoe hiermee verder te gaan. Aanpassingssporen zijn aanscherping, andere vorm van de doelstelling en uit UA halen. Tot die tijd blijven de tussendoelen in de UA staan.

2.4 BOS2.0 | Aanpak vermindering ammoniakemissie veehouderijen

In de [Omgevingsverordening](#) staat dat veehouders vanaf 1 juli 2026 maatregelen moeten hebben toegepast om de ammoniakemissie uit verouderde huisvestingssystemen te verminderen. Voor rundvee is het huisvestingssysteem verouderd na 20 jaar, voor andere diercategorieën na 15 jaar.

Bestaande verouderde huisvestingssystemen die mogen worden toegepast volgens de Omgevingsregeling én die volgens de Omgevingsregeling een reductiepercentage hebben dat minimaal gelijk is aan de norm in Bijlage VI van de OV, maar die niet zijn opgenomen op de Menukaart vanwege onzekerheid over de werking hebben, krijgen uitstel en moeten vanaf 1 januari 2030 mogelijk aangepast worden.

Er gelden reductienormen per diercategorie. De normen zijn gebaseerd op technisch en economisch haalbare beste beschikbare technieken, waarbij ondernemers keuzevrijheid hebben in de toe te passen technieken en/of maatregelen. Bij bedrijven met melkkoeien wordt onderscheid gemaakt tussen grotere en kleinere bedrijven. Kleinere bedrijven hebben maximaal 100 melkkoeien. Bij de kleinere bedrijven geldt een lagere reductienorm, omdat zij minder investeringsruimte hebben. Zo doet de aanpak recht aan verschillen binnen de sector.

Impact op de uitvoeringsagenda

Aanpak vermindering ammoniakemissie veehouderijen wordt opgenomen in de uitvoeringsagenda BOS2.0.

2.5 BOS2.0 | Aanvullende maatregelen

Maatregelen in onderzoek en/of in uitvoering:

Van de 17 aanvullende maatregelen uit de BOS 2.0 zijn 9 maatregelen in onderzoek genomen (zie bijlage 1). Daarvan zijn er inmiddels twee onderzoeken afgerond (nummers 1 en 3), twee maatregelen in uitvoering (nummers 2 en 14) en één maatregel staat on hold (nummer 7). Vier maatregelen worden momenteel verder onderzocht en uitgewerkt (nummers: 5, 10, 13 en 17). Eén maatregel is ingetrokken (nummer 12), zie voor toelichting de bijlage. De overige aanvullende maatregelen zitten nog in voorraad.

Nieuwe mogelijke aanvullende maatregelen

Er is een aanpak ontwikkeld voor weging en prioritering van de resterende mogelijk aanvullende maatregelen uit de BOS 2.0 en nieuwe aanvullende maatregelen. Deze aanpak heeft geleid tot twee, nog

te onderzoeken, nieuwe aanvullende maatregelen die niet in de BOS2.0 waren opgenomen. Het gaat hier om het onderzoek naar een mogelijke verplaatsings- en verduurzamingsregeling voor industriële bedrijven en een aanpak voor grote mobiliteitsbelasters. Voor het eerste onderzoek maken we voorafgaand aan de start van het onderzoek een inventarisatie van de industriële belasters, het tweede onderzoek is al opgestart.

Impact op de uitvoeringsagenda

Niet alle 17 aanvullende maatregelen uit de BOS2.0 zullen worden onderzocht voor einde bestuursperiode. Daarbij gaan er twee nieuwe aanvullende maatregelen worden onderzocht, deze worden toegevoegd aan de lijst aanvullende maatregelen van de UA.

2.6 BOS2.0 | Monitoringsrapportage

Er wordt een monitoringsrapportage ontwikkeld die in Q4 2026 voor het eerst wordt gepubliceerd.

Impact op de uitvoeringsagenda

Geeft verdiepend inzicht in de effectiviteit per maatregel (zowel landelijke als provinciale) die in uitvoering zijn t.a.v. stikstofreductie in Noord-Brabant.

2.7 BOS2.0 | Vlaanderen

Er is een nieuwe vergunning afgegeven voor een extra containerterminal in de haven van Antwerpen (ECA). Deze zorgt op projectniveau voor een toename op Brabantse Natura 2000-gebieden, generiek blijft er een daling van stikstofdepositie vanuit Vlaanderen en komen de Vlaamse emissiereductiedoelen niet in gevaar door deze vergunning.

Er is door het RIVM een kennisnotitie met data van VMM gepubliceerd. Deze notitie laat zien dat als Vlaamse stikstof emissiereductiedoelen gehaald worden in 2030 er dan een aanzienlijke reductie van stikstof op Brabantse Natura 2000-gebieden is.

Impact op de uitvoeringsagenda

De kennisnotitie laat zien dat het Vlaamse beleid, ondanks nieuw vergunde projecten, ervoor kan zorgen dat het doelgat richting 2030 kleiner wordt door lagere depositie afkomstig uit het buitenland (België). De extra verwachte reductie alleen is niet voldoende om onder de KDW te komen in onze N2000 gebieden, maar biedt wel perspectief dat de achtergronddepositie uit buitenlandse bronnen kleiner wordt.

2.8 Overige ontwikkelingen

Als slot paragraaf van het hoofdstuk kun je desgewenst nog enkele kleine zaken benoemen die het melden waard zijn maar geen uitgebreide toelichting nodig hebben. Bijvoorbeeld een aanpassing in planning of juist een succesvol project dat is opgeleverd.

- De wettelijke termijn voor het legaliseren van PAS-meldingen met drie jaar verlengd tot 1 maart 2028. Het Rijk zet daarbij met name in op maatwerkoplossingen. We blijven inzetten op deze landelijke lijn voor legalisatie.
- Projecten vanuit ALG met stikstofimpact worden gekoppeld aan de gebiedsaanpak.
- Bij het project Impuls stikstofperspectief zijn nu 5 casussen in behandeling. Twee casussen zijn afgefallen, omdat er geen kansrijke oplossing is gevonden.

- Uit de Startup-projecten van SmartwayZ.NL komt een idee van een startende ondernemer om bandenspanningen te controleren en aan te passen bij werknemers van bedrijven. Te lage bandenspanning leidt tot meer CO₂-uitstoot, fijnstof en stikstofuitstoot. Dit zou een nieuwe aanvullende maatregel kunnen zijn voor Mobiliteit.
- De kennisontwikkeling voor gemeenten is gestart, met als doel hen meer in control te brengen op stikstof.

3 Financiën

3.1 Financieel overzicht

Het financiële overzicht geeft inzicht in de voor het uitvoeringsakkoord beschikbare middelen, de reeds gerealiseerde bestedingen en de nog verwachte uitgaven gedurende de looptijd 2024-2027. Hiermee wordt inzicht geboden in de voortgang van de financiële uitvoering van het programma.

Naam	Beschikbaar 2024-2027	Realisatie 2024-2025	Ramingen		Restant middelen*	Begrotingswijziging VUA	
			2026	2027		2026	2027
Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof	10.952.000	4.516.000	2.556.000	3.880.000	-	-800.000	800.000
Totaal	10.952.000	4.516.000	2.556.000	3.880.000	-		

* Dit gaat om middelen die in een reserve nog beschikbaar zijn. De budgetten van het programma Aanpak Stikstof zijn niet gekoppeld aan een reserve. Eventuele onderbesteding valt jaarlijks terug naar algemene middelen.

De beschikbare middelen binnen het uitvoeringsakkoord (UA) 2024-2027 worden conform planning ingezet. Op basis van de huidige prognose worden de beschikbare middelen volledig benut binnen de looptijd van het programma.

Bij de tweede bestuursrapportage wordt voorgesteld € 1,0 miljoen vanuit het programma Aanpak Stikstof toe te voegen aan de egaliseringsreserve VTH. Deze middelen zijn nodig voor de uitvoering van extra werkzaamheden die voortvloeien uit de gewijzigde aanpak ammoniakosten, waaronder de afhandeling van vergunningaanvragen en meldingen en de intensivering van toezicht en handhaving.

3.2 Financiële voorstellen

Ontwikkelingen die bij de tweede bestuursrapportage leiden tot een begrotingswijziging:

Aanpak ammoniakosten

De bijstelling van de aanpak stikstof, zoals opgenomen in de Nota van Wijzigingen bij Statenvoorstel 43/25 E en behandeld in Provinciale Staten op 12 december 2025, leidt tot substantiële extra uitvoeringskosten op het terrein van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH). Het gaat daarbij onder meer om de afhandeling van circa 1.700 vergunningaanvragen en meldingen, evenals een intensivering van toezicht en handhaving. Om deze kosten op te vangen wordt de bijdrage vanuit het programma Aanpak Stikstof vanuit het boekjaar 2026 van € 1 mln. toegevoegd aan de egaliseringsreserve VTH.

De juridische kosten voor dit dossier worden conform het Statenvoorstel, voor €1,0 mln gedekt vanuit de post onvoorzien en toegevoegd aan het budget van programma Aanpak Stikstof. Hiervan Landt €0,2 mln in 2026 en €0,8 mln in 2027.

4 Aanpassingen uitvoeringsagenda

In de vorige hoofdstukken zijn de relevante ontwikkelingen beschreven inclusief een toelichting op de inhoudelijke en/of financiële gevolgen ervan voor de uitvoeringsagenda. In onderstaand schema zijn de voorgestelde inhoudelijke aanpassingen voor de uitvoeringsagenda concreet gemaakt en samengevat. Zo ziet u precies wat er gewijzigd wordt. In het schema staat ook de impact op de S&V benoemd. Hiermee maken we duidelijk dat het genoemde onderwerp (bijv. de prestatie of de indicator/streefwaarde) onderdeel is van de provinciale begroting en daarin dus ook gewijzigd moet worden. Tevens is er een herijking van de prestatieindicatoren gedaan die passend is bij het niveau waarop PS geïnformeerd moet worden. Deze voorgestelde wijzigingen zijn daarom ook onderdeel van Burap II zodat PS hierover een besluit neemt.

Overzicht voorgestelde aanpassingen uitvoeringsagenda:

	Onderwerp UA	Voorgestelde aanpassing	Impact op S&V
1	Deel B: Maatregelen en uitvoeringuitgangspunten	Brainport opnemen in deel B	Nee
2	Deel B: Maatregelen en uitvoeringuitgangspunten	Aanpak vermindering ammoniakemissie veehouderijen opnemen in deel B.	Nee
3	Deel B: Maatregelen en uitvoeringuitgangspunten	Lijst van aanvullende maatregelen in deel B aanvullen met twee eerder genoemde aanvullende maatregelen.	Nee

Aanpassingen Indicatoren S&V cyclus (vanaf begroting 2027)

Voor de doelstelling

Het verminderen van de stikstofuitstoot uit Brabantse bronnen om de stikstofdepositie op Natura2000 te reduceren, zodat vergunningverlening voor maatschappelijke en economische ontwikkelingen weer mogelijk wordt.

Indicatoren:

- De BOS 2.0 zorgt ieder jaar voor een dalende lijn in de stikstofreductie. Deze stikstofreductie wordt gedefinieerd als een emissiereductie van Brabantse bronnen. Als basisjaar wordt het jaar 2022 genomen (Emissieregistratie.nl).

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeren Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Indicatoren:

Indicator	2026	2027	2028	2029
Onderzoek optimalisatie maatwerkregeling omgevingskwaliteit	In uitvoering			
Beëindigingsregeling voor oude stallen	In uitvoering			
Verplicht emissieloos/emissiearm bemesten landbouwgrond in provinciaal eigendom	In uitvoering			
Arrangement veldmaatregelen	In uitvoering			
Vrijwillige pilot Groene Hub	In uitvoering			

De daadwerkelijke uitvoering van de aanvullende maatregelen die zich bevinden in de voorbereidende fase is afhankelijk van verdere besluitvorming.

De indicator wordt nu als volgt aangepast

Indicatoren:

- De BOS 2.0 zorgt ieder jaar voor een dalende lijn in de stikstofreductie. Deze stikstofreductie wordt gedefinieerd als een emissiereductie van Brabantse bronnen. Als basisjaar wordt het jaar 2022 genomen (Emissieregistratie.nl).

Wat gaan we daarvoor doen?

Uitvoeren Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof (BOS) 2.0

Indicatoren:

Indicator	2026	2027	2028	2029	2030
Emissiereductie (NH3) uit Brabantse Landbouw bronnen met uitvoeren van provinciale maatregelen (cumulatief)					4,8-5,8 kton
Emissiereductie (NOx) Brabantse Mobiliteitsbronnen met uitvoeren van provinciale maatregelen (cumulatief)					PM
Emissiereductie (NOx) Brabantse Industriële bronnen met uitvoeren van provinciale maatregelen (cumulatief)					PM

Provincie Noord-Brabant

Brabantlaan 1
Postbus 90151
5200 MC 's-Hertogenbosch
Telefoon (073) 681 28 12
www.brabant.nl